



Regeringskansliet Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia till ju.L6@regeringskansliet.se

Remiss om betänkandet Stärkt konstitutionell beredskap (SOU 2023:75)

Er beteckning: Ju2023/02742

Länsstyrelsen i Stockholms län (Länsstyrelsen) har beretts möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet Stärkt konstitutionell beredskap.

Länsstyrelsen instämmer i allt väsentligt i bedömningarna och i förslagen som presenteras i betänkandet. Länsstyrelsen har några synpunkter som nedan anges.

Övergripande synpunkt

Länsstyrelsens roll och uppgifter vad gäller kriser föranledda av krig- och krigsfara och i fredstid utgör en stor och viktig del av länsstyrelsernas uppdrag. Länsstyrelsen ska vara sammanhållande för krisberedskapen inom sitt geografiska område och ska verka för samordning och gemensam inriktning av de åtgärder som behöver vidtas före, under och efter kriser. I all verksamhet ska Länsstyrelsen säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Länsstyrelserna har en viktig roll i arbetet med att säkerställa att konventionsåtaganden beaktas på regional och lokal nivå.

Att myndigheten snabbt kan agera vid kriser kan vara helt avgörande för att värna liv och hälsa och skydda viktiga värden i samhället. Det är inte otänkbart att det kan uppstå situationer där den normala normgivningsprocessen inte är tillräckligt snabb och författningsberedskapen inte helt kunnat förutse behovet av nödvändiga åtgärder för att till exempel skydda människor vid en allvarlig kris-situation. Det finns därför anledning enligt Länsstyrelsens mening

att skapa förutsättningar för en reglering som under särskilda omständigheter tillåter en ordning där regeringen kan besluta om nödvändiga föreskrifter på det obligatoriska lagområdet för att krisen ska kunna hanteras under de förutsättningar som anges i betänkandet. Länsstyrelsen förutsätter att sådana föreskrifter tas fram i samråd med länsstyrelserna och andra myndigheter när så är relevant.

Det är mot den bakgrunden som Länsstyrelsen ställer sig bakom förslagen i betänkandet. Det betyder inte att Länsstyrelsen inte ser vissa risker med förslagen. Förslaget som möjliggör att normgivningskompetensen på det obligatoriska lagområdet i vissa fall får flyttas från riksdag till regeringen innebär avsteg från maktdelningsprincipen och vad som normalt gäller för framtagandet av föreskrifter på det obligatoriska lagområdet. Det innebär även avsteg från den normala beredningsordningen för framtagandet av nya föreskrifter. Länsstyrelsen anser dock att de skyddsmekanismer som finns med i förslaget för regeringens utökade normgivningskompetens ändå får anses säkerställa en rimlig nivå av rättssäkerhet vid sådana undantagssituationer som förslaget avser att omfatta. Länsstyrelsen förutsätter att allvarliga krissituationer normalt ska hanteras inom befintlig normgivningsprocess och inom ramen för en stärkt författningsberedskap.

Ett visst utrymme för helt digitala sammanträden (avsnitt 8.4.4)

Länsstyrelsen välkomnar och understryker värdet och behovet av kommitténs förslag i avsnitt 8.4.4 om att regeringsformen inte ska hindra att riksdagen vid behov föreskriver i riksdagsordningen att sammanträden får hållas helt digitalt, dvs. utan att äga rum på en viss ort, om det krävs av hänsyn till riksdagens säkerhet eller frihet eller andra tvingande skäl.

Skälen till detta är att förslaget ytterligare torde stärka möjligheten att bibehålla ansvarsfördelningen mellan regering och riksdag så långt som möjligt även under allvarliga krissituationer. Länsstyrelsen bedömer att detta ur ett rättssäkerhetsperspektiv är viktigt eftersom det ökar möjligheten för ett snabbt förfarande med bibehållna roller och minskar behovet av att regeringen använder sig av de särskilda befogenheter som föreslås i betänkandet och som är tänkta att användas endast vid undantagssituationer. Ett annat skäl till att vidga möjligheterna att bibehålla den normala ordningen med normgivningen så långt som möjligt är att Länsstyrelsen är den

sammanhållande aktören inom länet i krissituationer och därmed beroende av att styrningen (såväl normgivningsmakten som finansmakten) från statsmakterna fungerar tillfredsställande och är förutsebara. Möjligheten för riksdagen att sammanträda helt digitalt ökar förutsättningarna för en tillfredsställande styrning även i allvarliga fredstida krissituationer.

Därtill, som kommittén påpekar i sitt slutord (s. 390), så gäller förslagen om särskilda befogenheter för regeringen i undantagsfall enbart normgivningsmakten, inte finansmakten. Möjligheten att snabbt besluta om ändringsbudgetar kan vara nog så viktig i en allvarlig fredstida krissituation vilket Länsstyrelsen erfor under pandemin. En förutsättning för digitala sammanträden är givetvis att nödvändiga åtgärder vidtas för att säkerställa en god informations- och cybersäkerhet.

Särskilda regler om normgivning i krissituationer (avsnitt 11.7.1)

Kommittén bedömer att bättre än en definition av begreppet *allvarlig fredstida krissituation* är att noga reglera vem som avgör om det råder en allvarlig fredstida krissituation och om de särskilda normgivningsreglerna behöver tillämpas. Länsstyrelsen anser dock med hänsyn till att bestämmelserna ska avse situationer av ”mycket svår karaktär”, det vill säga ”lägen av särskilt kritiskt slag och som avviker från det normala” (s. 397) och det faktum att det är fråga om undantagssituationer som kan ha stor påverkan för näringsliv och enskildas fri- och rättigheter, att någon form av närmare ledning för tolkningen av begreppet *allvarlig fredstida krissituation* behövs. Även om begreppet inte definieras direkt i grundlagen menar Länsstyrelsen att tydlig ledning av viktiga begreppstolkningar som detta då bör framkomma på annat sätt i lag eller förarbeten. Med otydlighet riskerar krisen att bli politisk och ge utrymme för tillfälliga opinionsbildningar som kan påverka regleringen och leda till omotiverade beslut och godtycke. För tydlighetens skull bör även ledning för tolkningen så långt som möjligt stämma överens med internationella och regionala traktater och konventioner, särskilt de folkrättsliga reglerna om grundläggande mänskliga fri- och rättigheter och Europakonventionens Venedigkommission principer liksom Europadomstolens tolkning av vad som utgör ett allmänt nödläge (jfr s. 355).

Genom att på ett tydligt sätt återge ramarna för definitioner blir förutsättningarna bättre grund för rättsäkra beslut vilket då även

2024-04-15

63889-2023

torde bli lättare att acceptera av allmänheten i händelse av att sådana föreskrifter innebär att människors fri- och rättigheter genom regeringens föreskrifter behöver begränsas. Enligt Länsstyrelsens mening är detta särskilt viktigt för att värna allmänhetens förtroende för staten och myndigheterna med anledning av den omvärld vi för närvarande lever i, där demokratier och rättsstatsprincipen ifrågasätts allt mer.

Länsstyrelsen ser även att det vore bra för ledning och tolkning av begreppet *allvarlig fredstida krissituation*, att det på lämpligt sätt tydligt exemplifieras i vilka situationer som typiskt sett avses när regeringen ska få lov att ta över normgivningskompetens från riksdagen i jämförelse med andra krissituationer som ska hanteras inom ramen för den vanliga normgivningsordningen.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Anna Kinberg Batra med jurist Elisabeth Larsson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också kanslichef Gunilla Runberg, tillväxtdirektör Anna Conzen, beredskapsdirektör Mikael Jeppson, avdelningschef Helene Munkner samt chefsjurist Lena Johansson medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.